

К.п.н. Кравченко О.Л.

Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Дуальна система освіти у Німеччині

Сучасна освіта передбачає відкритість для інноваційних процесів, а її розвиток вмотивований прогресом суспільства, держави та розвитком виробничого сектора. Проблема взаємодії освіти та виробництва була й залишається однією з досить актуальних [3, с. 144-146; 4, с. 44-45].

Безперервний розвиток виробничого середовища висуває нові вимоги до якості підготовки фахівців, а значить, зумовлює постійну потребу у модернізації та оновленні освітнього середовища. Невідповідність системи освіти до реальних запитів потенційних працедавців й ринку праці мають неминучий характер, оскільки саме виробництво висуває вимоги до знань, вмінь, навичок випускників закладів освіти, вимагає наявності конкурентоспроможних кадрів, тобто є замовником послуг. Безумовно, у взаємовідносинах освіти, ринку праці та виробництва, саме останнє відіграє визначальну роль: потреба у фахівцях певних галузей виробництва залежить від попиту на їх продукцію та значущості цієї продукції для суспільства.

Стратегічним завданням освіти є подолання розриву між запитами роботодавців та підготовкою висококваліфікованих фахівців, постійне оновлення та прискорення реакції освітнього середовища відповідно до актуальних запитів виробництва [5].

Одним із ефективних шляхів вирішення цього завдання є модернізація освітнього середовища через впровадження дуальної освіти, тобто формування в студентів професійно значущих якостей та адаптація їх до виробничого процесу ще під час навчання.

Дуальна система освіти набула поширення у Німеччині у 80-і роки ХХ

століття, наразі здійснюється її розповсюдження у країнах, націлених на ефективний соціально-економічний розвиток [1, с. 108-109].

Сучасна система дуальної освіти Німеччини відома в усьому світі й визнана однією із кращих. Здобувачі освіти проходять практику і набувають практичні вміння та навички на підприємствах, але одночасно засвоюють теоретичний курс у закладах професійної та вищої освіти [1, с. 111-112].

Дуальна система освіти у Німеччині регламентується законодавчо (Закон про професійне навчання). Також, з 1981 року діють наступні законодавчі акти: «Про сприяння професійній освіті» (регулює питання планування та статистики професійної дуальної освіти), «Закон про охорону праці молоді» (регламентує заходи захисту для молоді, що здобуває дуальну освіту), «Договір про професійне навчання» [2, с. 340-342]

Всі законодавчі акти спрямовані на те, щоб навчання відповідало потребам економіки, виробництва, ринку праці. Теоретичні знання є такими, щоб фахівець міг би швидко адаптуватись до зміни виробничих умов.

Федеральний уряд Німеччини відповідає за розробку концепції підготовки фахівців за дуальною системою. Затвердження переліку професій, що потребують підготовки в рамках дуальної освіти відбувається на загальнодержавному рівні. Навчання за дуальною системою здійснюється виключно відповідно до норм, затверджених Федеральним урядом. Воно реалізується в межах федеральної структури державного устрою та передбачає чіткий розподіл обов'язків між Урядом, Федеральними землями у сфері освіти (Länder) та виробничою галуззю. Управлінські аспекти державної політики у сфері дуальної освіти передбачають: державне регулювання (закони та нормативні акти), виробниче регулювання (укладання договорів між підприємствами та закладами освіти, забезпечення навчання на базах дуальних установ), корпоративне регулювання (контроль за дотриманням навчальних норм та вимог у процесі реалізації дуальної системи освіти). Розробка освітніх стандартів та їх оцінка здійснюється спільно працедавцями, профспілковими комітетами, федеральним та регіональним урядами, палатами та закладами

освіти відповідно до чинного законодавства. Впровадження стандартів дуальної освіти передбачає: проведення наукових досліджень, узгодження дуальних планів та навчальних програм [6].

Дуальними підприємства, що здійснюють підготовку молоді, опікуються торгівельно-ремісничі палати та Міністерство економіки. Заклади освіти реалізують загальну та спеціальну теоретичні підготовку під наглядом Міністерства освіти. Колективні договори дуальних партнерів можуть передбачати положення щодо працевлаштування випускників (за короткостроковими договорами).

Класична німецька дуальна система, що поєднує освіту з виробничим навчанням, вважається всесвітньо зразковою та експортована в численні країни. Вона передбачає реалізацію освітнього навчального процесу шляхом інтеграції виробничої діяльності учнів чи студентів в якості працівників (стажерів) та вивчення теоретичної частини у закладах освіти. Крім того, відбувається ускладнення навчальних (теоретичних) та практичних (виробничих) завдань протягом всього періоду навчання.

Шляхи розвитку дуальної освіти визначаються на основі групового консенсусу з питань змісту та сертифікації. Фінансування здійснюється за ліберальною моделлю.

Оцінка учнів та студентів як стажерів дуальних підприємств базується на трьох типах сертифікації:

- наприкінці навчання після успішного складання випускного іспиту. Така сертифікація є обов'язковою та незалежною від дуальних підприємств;
- оцінювання від суб'єкта господарювання;
- оцінювання у закладі професійної чи вищої освіти.

За умов дуальності, професійна діяльність учнів чи студентів як найманих робітників закріплюється в Договорах (Ausbildungsvertrag.). У таких Договорах прописуються мета навчання та строки, освітня програма, тривалість регулярних й щоденних занять, порядок робіт, розмір оплати,

тривалість учнівської (студентської) відпустки. Окремо визначено умови, відповідно до яких Договір може бути розірваний [6;7].

Запровадження німецької системи дуальної освіти в інших країнах світу виявилось менш успішною. Її ефективність у Німеччині забезпечує ряд факторів:

- поетапність дуальної освіти у системі шкільної, професійної та вищої освіти;
- лояльності держави до компаній, що реалізують на своїй базі дуальну систему освіти.

Дуальну систему освіти підтримує держава, політики, суспільство, необхідна вона й самим компаніям. Особливу популярність дуальна освіта набула у Німеччині через заохочення державою взаємовигідної співпраці між усіма зацікавленими в ньому учасниками, серед яких професійна освіта, роботодавці, профспілки та уряд [7].

Економіка Німеччини орієнтована на експорт. Однією з її переваг є високоякісна та високотехнологічна продукція. Але для її отримання потрібні висококваліфікованих робітників, підготовка яких забезпечується за рахунок дуальної освіти. Функціонування такої освітньої системи гарантує, що Німеччина постійно буде забезпечена висококваліфікованими кадрами. Тобто, дуальна освіта створює передумови для успішного економічного розвитку і зростання конкурентоспроможності економіки Німеччини [6].

Нині дуальна освіта Німеччини набуває все більшої популярності у різних країнах світу (Австрія, Фінляндія, Венгрія, Угорщина тощо) та охоплює різні професії, різні сфери діяльності. Співпраця з Німеччиною щодо впровадження дуального навчання здійснюється більш ніж у 100 країнах світу.

Висновки. Проведений аналіз системи дуальної освіти Німеччини дозволяє зробити висновок, що така організація підготовки молоді підвищує ефективність навчального процесу, є підґрунтям соціального партнерства освітніх установ й підприємств, запорукою успішної діяльності майбутніх фахівців в умовах виробництва, дозволяє залучити роботодавців у процес навчання.

Література

1. Амеліна С.М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини: зб. наук. праць «Проблеми трудової і професійної підготовки». 2010. Вип. 15. С. 107–112.
2. Овсиенко Л.В., Зими́на И.В., Есенина Е.Ю. Дуальное обучение как важный фактор повышения инвестиционной привлекательности региона. *Вестник Казанского технологического университета*. 2014. Т. 17. № 5. С. 339–344.
3. Тешев В.А. Дуальное образование как фактор модернизации системы социального партнерства вузов и предприятий. *Вестник Адыгейского государственного университета*. № 1 (135). 2014. С.144–150.
4. Терещенкова Е. В. Дуальная система образования как основа подготовки специалистов. *Концепт*. 2014. № 4. С. 41–45.
5. Унайбаев Б. Ж. Дуальная модель профессионально-технического образования URL:<http://forum.eitiedu.kz/index.php/2012/01/04/dualnaya-model-pt-obrazovaniya/> (дата обращения 18.08.2020).
6. Nigel Cassidy German apprenticeships: A model for Europe? BBC NEWS. URL: <http://www.bbc.com/news/business-16159943> (дата звернення 17.08.2020).
7. Stegman H. Das duale System im Blickpunkt: Strukturen, Enwiclungen und zukuenftige Probleme in der betrieblichen Berufsausbildung in Materialien aus der Arbeitsmarkt und Berufsforschung. Nurnberg, 1986. № 9.